

ABONAMENT:

Pe an 6 cor.; pe 1/2 an 3 cor.

Pentru economi numai 4 cor. pe an

Pentru România pe an 15 Lei.

Manuscripte nu se redau.

LIBERTATEA

INSERTIUNI:

se socotesc după tarifă cu prețuri foarte moderate.

Abonamentele se plătesc înainte.

Apare în fiecare Sâmbătă.

Tricolorul din părul fetelor

și de pe costumele lor,

nu e iertat să-l iee gendarmii!

Di Dr. Zosim Chirtop, avocat în Câmpeni, unul dintre cei mai buni naționaliști ai noștri din acele părți, cînd în numărul trecut al foii »Libertatea« despre năzdrăvana faptă a Cazacilor dela Ilia, ne trimite următoarea scrisoare:

Cetesc în Nr. 42 al »Libertății«, că un cazac dela Ilia, a pedepsit două fete de Român pentru-că au avut fundă (pantlică) tricoloră în plete.

La noi încă a venit un oficer de gendarmerie, care a dat poruncă, să fie zmulse din părul femeilor și fetelor pantlicile tricolor și să le ducă la pretură (la solgăbirăiat).

Eu m'am dus la pretură în treaba asta și eu însumi am cerut, ca fetele să fie pedepsite; — căci voiam să am o judecată, pe care s'o pot apela din instanță în instanță, până la ministru, ca să vedem ce va hotărî și el, și să știm de să ia purtarea tricolorului din partea femeilor în păr, la mâni și pe haine, ca transgresiune (ca vină) ori nu?

Pretura a dat pedeapsă! Am recurat'o la comitat, la vicișpanul. Vicișpanul a întărit și el pedeapsa, zicînd, că da, purtarea tricolorului nostru e — vină!

Am croit alt răspuns la ministru. Dar' vicișpanul nici n'a mai așternut acest recurs la ministru, pentru-că tocmai să rînduise o anchetă (cercetare) în privința asta în ministeriu, și după studiarea obiectului, ministrul a hotărît, că acest lucru nu formează transgresiune (vină).

Pe temeiul acestei ordinațiuni ministeriale, vicișpanul nostru nici n'a mai înaintat recursul meu, ci el în cercul de drept al său, și-a nimicit hotărîrea de mai înainte și judecata solgăbirăului și a achitat (a declarat de nevinovate) pe femeile și fetele ce fuseseră pedepsite.

Și după asta noi am căpătat îndărăt fundele (pantlicile) tricolor, și nimănui nu i-a mai venit prin minte să le mai confiscă (să le iee) de pe costumele ori din părul femeilor, avînd învățătura din pățania de mai sus.

Numărul hotărîrii vicișpanului nostru în care să află provocat și ordinul ministerial în cauză, nu vi-l pot trimite acum, căci cînd au ars Câmpeni (în 1905) a ars și cancelaria prețurii și și a mea, și s'au nimicit hîrțile, — dar' la caz de lipsă vi-l pot scoate dela vicișpanul din Turda.

Acestea mi-am ținut de datorință să le aduc prin »Libertatea« la cunoștința celor pe

cari îi privește, și să se orienteze în pricina lor.

Dr. Zosim Chirtop.

*

Suntem tare mulțumitori dlui avocat Dr. Chirtop pentru însămnata descoperire ce ni-o face aci, și ne-am bucura tare mult, dacă vre-un amic al foi noastre, din Turda, ar căuta la vicișpanat actul din vorbă și ni l-ar trimite în copie spre a-l publica. Di Dr. Chirtop i-ar putea spune anul în care s'a întîmplat lucrul. Ar fi de tot folosul pentru marele nostru public, căci pe multe locuri nu numai oamenii noștri, dar nici slujbașii nu au știre de aceea hotărîre ministerială și sufăr șicane dela gendarmi ori polițiști, pentru purtarea nevinovatului tricolor.

Solgăbirăul Barta dela Ilia, — pe-depsitorul româncuțelor noastre — e o răgută numai pe cariera sa; a fost ales numai la congregația trecută, și preclt știm, i-a fost greu de tot să învețe legile la iura din Cluj, că de le-ar fi învățat s'ar fece advoat, nu un biet vice-solgăbirău, iar ca să mai cetească și să știe și ordinațiunile ministeriale, de asta nici poveste. El încă n'a avut nici o știre de acele ordinațiuni. Numai din săracă neștiință a pedepsit și el pe fete. Să nu i se iee deci așa în nume de rău că a greșit, că doară știți Dvoastră că știința nu-i bururiană plăcută slujbașilor noștri! Uitați-vă la »corona« lor, la fișpanul, de fel tot de pe la Ilia, avînd 3 clase gimnaziale (și în a treia bucat!) — și atunci nu vă veți mai ciudi, dacă un solgăbirău, mai mic în rang, nu e nici el dobă de știință. Că nu se cere. Din potrivă, adeseori tocmai neștiința (buctarea la esamenele de drept la universitate), e cerință la iuriști, ca să poată fi — solgăbirăe. De ar fi știința învălăită în duhan, în țigări de »piele«, ori în glăji de bere, — hei ce învățați ar mai fi slujbașii noștri! Dar' fiindcă învățătura e bururiană mai amară, nu-i de nasul lor cel fin... Iar urmarea — nedreptăți și nelegiuri, volnicii, ca cea dela Ilia și de aiurea din zăci de părți.

Iar' proces.

»Tribune« din Arad i-s'a făcut un nou proces de presă, pentru un articol: »La temniță«, scris de dl V. Nițescu, student universitar.

Slujbe pentru Rákoczi?

»Gazeta Transilvaniei« de Joi (25 Oct.) are următoarea telegramă:

»Oradea-mare. 24 Oct. Episcopul Dr. Dimitrie Radu, a trimis o circulară bisericilor din eparchia sa, în care recomandă credincioșilor să-și dea osteneala a cunoaște marile figuri ale istoriei ungare și mai ales pe aceea a lui Rákoczy, cu atât mai mult, cu cît mii și mii de Români au luptat și au căzut sub steagul acestuia.

Pentru reimpătruirea amintirii lui Rákoczy, continuă episcopul, să vor face sărbări în toate bisericile eparchiei, trăgîndu-să clopotele și spunîndu-să rugăciuni? ???!

Știm că și pe la noi s'a dat ordin (la întervenirea guvernului) să se ție cu copiii de școală serbare școlară, dar' de slujbe bisericești n'am auzit să se rînduiască.

Din pildele altora.

Jertfele Cehilor pentru școală. — Ce ar trebui să facem noi?

Brünn, 17 Octombrie 1906.

Cultura este bogăția unui popor.

Și care ar fi pe poporul acela, care să nu tindă spre bogăție?! Cine-i sărac de minte, îi sărac de toate, ca șoarecele 'n biserică: nici colaci și nici prescuri, că le-a dus crînzor pe toate acasă.

Vedem în ziua de azi că cele mai culte popoare: ca Englezii, Francezii, Nemții, Italianii etc., sunt și cele mai bogate. Limba lor e răspîndită peste întreg rotogolul pămîntului, ele stăpînesc peste mări și țări, peste sute de milioane de oameni și împrăștie cultura în toate colțurile lumii.

Fraților! vorba lui Nicolae: »Nu vreau să fiu lung la vorbă«:

Umblînd omul dintr'o țară în alta, aude și vede multe și mărunte. Cele bune le adună și le poveștește și la alții, iar' cele rele le lasă să treacă cum trece pleava în vînt, și bobul de grîu frumos pică din vînturătoare în sac.

Vreau să vă poveștesc și eu așa mai pe scurt, ce am văzut prin alte țări să și vă arăt cîteva pilde, din faptele bune, vrednice de urmat, ale altora.

Vreau să vă aduc cîteva exemple din viața unui popor, a cărui luptă pe moarte și pe viață pentru limba ce o grăește, samănă întru toate cu lupta crîncenă ce o ducem și noi în potrivă potrivnicilor, pentru dulcea limbă ce o grăim și pentru religia ce am moștenit-o dela străbuni, pe cari guvernele nelegiuite vreau să ni-le iee cu sila, să ni-le zmulgă.

Blăstămul lui Dumnezeu cadă asupra aceluia, care cutează să se atingă de cele mai scumpe și sfinte odore, pe cari le avem: »limba și legea strămoșească«, — dar' blăstămat să fie și acela, care să va lăpăda de ele. Nu-i rabde pămîntul oasele, cum nu l'o răbdă inima să nu să lepede de ce-o avut mai scump și sfînt pe lumea asta și n'o știut prețului, și cum nu rabdă cînele credincios hoțu la casa stăpînului.

Binecuvîntată de Dumnezeu este mama aceea, din a cărei țîță a supt fiică ori fiu vrednic de neamul său.

Fraților! Cine s'o răsboit cu »Pražii« la »Cinecreț« în 1866, a fost prin țara Pemacului.

»Pemacii« ori Cehii cum să numesc... ăștia sunt poporul despre care vreau să vă grăiesc.

Cehii sunt nu popor slav, în nemotenie cu Slovaciei, Polonii, Rutenii, Rușii, Bulgarii, Sîrbii, Croații, etc. Sunt în număr de vre-o 6 milioane și trăesc în Bohemia, Moravia și Silezia. —

Sunt oameni cu învățătura și bogați. Au o industrie naintată și negoțul lor e bine dezvoltat. Cînd și de unde au venit ei și s'au așezat acolo unde sunt acuma, nu să știe a bună-seamă, ci să dă numai cu socoteala, că cam prin veacul al VII-lea după Christos.

Trăind ei încunjuțați din toate părțile de Nemți, aceștia cearcă cu toată puterea să-i germanizeze (să-i nemțească), să le răpească limba. Dar' Cehii nu să lasă cu una cu două. Puțini la număr, contra ălor mulți, dar' luptă cu înverșunare și cu nădejde în Dumnezeu.

Mai ales pe unde sunt mestecați cu Nemți, caută Nemții ca să le facă numai școale de stat cu limba de învățătura nemțească, ca astfel de mici să le învețe copiii limba și să le-o îndrăgească. Dar' Cehii cer școale cu limba de propunere în limba lor! Au și căpătat ei multe școale de stat cu limba de propunere cehescă, dar' unde sunt ei mai puțini la număr, acolo nu, că au zis Nemții, că numărul copiilor nu-i împlinit, ca să le facă școală deosebit și că sunt destule școale nemțești, și altele, și altele.

Dar' Cehii nu s'au mulțumit cu vorbe goale, cu mîinile în sîn încă n'au stat, ci au lucrat din resputeri. Au jertfit cu toții care cît a putut și au înființat ei școale acolo unde nu erau și unde ei erau mai puțini decît Nemții. Iată cîteva din încordatele lor întrepuneri pentru școale:

„Mama școalelor“.

În anul 1880 s'a înființat în Praga, capitala Bohemiei, oraș frumos cu 500.000 locuitori, o societate (însoțire) numită »Matica școlară«, adică talmăcit pe românește »Mama școalelor«. Această societate adună an de an cam o jumătate de milion de coroane și a înființat și susține din banii aceștia peste o sută de școale populare, 2 școale reale, 2 gimnazii reale, 4 gimnazii, (pe cari de-o vreme încoace le-a luat pe cheltuiala sa statul, dar' limba de propunere tot cea cehă a lăsat'o în ele!), apoi ține »Matica« grădini de copii și altele.

Asta-i numai pentru Bohemia. Asemenea este o »mamă a școalelor« pentru Moravia de miază-zi și alta pentru orașul Brünn și jur, unde Cehii sunt mestecați cu Nemții, cam 2 din 5 părți Cehi și 3 Nemți.

Pentru orașul Brünn și jur să adună în tot anul cam vre-o 50—60.000 de coroane. Astfel de societăți sunt mai în toate orașele mai mari a lor.

Nu să face nici o petrecere, ori chiar ospăț, la care să nu să adune bani, cari apoi să dau la »Mama școalelor« care îngrijește de fiicele ei, de școale. Cu toate privilegiile, unde să adună mai multă lume, să adună ceva și pentru scopul acesta. Și lumea dă cu

drag, dă fie-care cît poate, cîte știe, că dă pentru un scop nobil. De răsplată nu întrebă nime, căci aceea vine dela Dumnezeu.

Așa jertfesc oamenii aicea pentru școală, pentru cultura minții și a inimii fiilor lor!

Iar' ca să vedeți cum se însufletește țărănul aicea pentru școală, să vă dau cîteva pilde, de cari m'am încredințat eu cu ochii și cu urechile mele!

Școala arsă.

Era mai astă-vară pe la Sîn-Petru.

Intr'o comună mai mică și săracuță, nu tocmai departe, s'a întîmplat, că arsese școala cehă a satului, până la pămînt. Acum oamenii ce să facă, cum să direagă, ca până la toamnă să-și zidească altă școală, că mai erau abia 2 luni până să se înceapă anul nou școlar și școala ca-n palmă. Iar' la școala statului, la care să propunea nemțește, n'ar fi vrut, Doamne feri, ca să-și trimeată copiii, nici vre-un an de zile macar.

A dat Dumnezeu, că fu an mînos, anul asta, s'a făcut roadă din belșug grîu, săcară, orz, ovăs, cucuruzele erau frumoase, poame multe și altele.

Mult n'au stat oamenii în cumpăneală, ci s'au pus pe lucru. Pus-au umăr lîngă umăr, cu mic cu mare, și-a dat fiecare cît a putut, care a avut, a băgat mîna mai afund în ladă, altul prin șerpar și a scos afară bani zbiciți, care cît a putut. Altul s'a legat că va da 1000 de cărămizi, altul 2 cară de var, altul că va căra 50 de cară de năsip, altul mai sărac, că va face zile de lucru și așa mai departe. Au mai căpătat ajutor și dela »Mama școalelor«, dar tot le mai lipseau multe de toate. Și cu toate că era în miezul verii, cînd fi lucru mai mult, oamenii și-au mai lăsat și lucru cîmpului, și au alergat cu ajutor, muncii numai de-un dor: să-și vadă școala iară la loc!

Intr'o zi de tîrg, într'o comună mai mare vecină, s'a lătit vestea, că a ars școala din satul cutare, și că poporeni nu răslesc să acopere cheltuielile, ca să zidească altă școală în loc, care să fie gata până la toamnă.

Nu mult au stat țirgoveții pe gînduri, n'au așteptat multă rugămintă ci iute și de grabă, din îndemn propriu, au sărit, care cu cît l'a lăsat mîna, în ajutorul fraților lor, numai ca să-și poată găta școala și să nu fie siliți să-și ducă copiii la școala statului!

Așa să însufletească oamenii aicea pentru școală și pentru limba stămoșască.

Prin părțile astea aproape nu este om ori femeie, care să nu știe cetă și scrie! Doar' vr'un moșneag bătrîn, uitat de moarte.

Ei bine, că-mi adusei aminte. Era să uit de bietul moșneag cu vițalușa și cu vaca lui.

Moșneagul și vițalușa.

Era un om micuțel, adus de spinare, de povara anilor pe cari îi purta pe umeri, și cu pletele albe și strălucitoare ca creasta Retezatului în mijlocul iernii în bătaia soarelui.

Venise și el la tîrg, cu o vițalușă și cu o vacă, ce le avea de prisos, ca să le vîndă. — Dădu-se vaca cu preț bun, și la întors acasă auzise și el prin tîrg de întîmplarea cu școala,

Moșneagul acesta nu știa nici ceti nici scrie, și vedea el bietul, cît îi de rău cînd nu pricepe omul carte, cînd nu știe paște slova.

Intineri moșul de bucurie, și-i schinteiară ochii de fericire, că i-a dat Dumnezeu prilej să facă și el o faptă bună: lute lăsa vițaua în grija unui ortac și pe loc plecă de duse prinosul vacii tot, și-i dădu pentru școala din satul ars, cam vre-o 150 de zloți buni, că era faină vaca moșului și de soiu. Numai 1 zlot își opri, de cumpără turtă cu miere, să mai îndulcească gura babii, cînd o auzi de isprava ce făcu, — că ea era, de, ca toată femeia, mai zgîrcită și cîrțitoare. Ce pricepe un cap de muiere, cît bine făcu moșul.

Bărbatu-i „fruntea“, — numai cît nu toată femeia să 'mpacă cu treaba asta.

Vițaua o duse moșu acasă și zicea că o crește până ce-o sporî și de-o mai fi lipsă pe undeva și i-o mai dăru Dumnezeu zile, o dă și pe ea, ca și pe mîsa, pentru vre-o școală, ori alt scop filantropic.

Cisme nouă...

Un alt moșneag își cumpăraseră o păreche de cisme, că pe aceea nu poartă lumea opinci. Cînd auzise vestea cu școala, să opri o leacă, cumpănî piciorul, să uită la cizmele cele nouă, să uită la cele din picioare și socotî, că să prea grăbește cu cumpăraturile, — că de-o da Dumnezeu o toamnă uscată, o scoate și din iarnă cu cele vechi, și-o juca cu altele nouă hăt la Paști.

Să duse la cismariu, fi dădu cismele napoi, — și-i spuse vestea ce-o auzit și cum s'a răzgîndit. — iar' asta fără multă vorbă, vîzînd pornirea bună a moșului, cu toate-că el perdea cîștigul cismelor, fi întoarse banii pe loc. Merse moșul și dădu și el banii pentru școală.

Fapte de astea bune, v'aș putea povesti cu sutele, ba cu miile, din viața jertfitorilor Cehi, — dar' le mai las și pe de altădată, că zic domni delă „Libertatea“, că ar mai avea să scrie și alții prin gazetă, și nu le rămâne loc.

Astfel de fapte bune le înșamnă Dumnezeu cu peana sa cu litere de aur în cartea raiului.

Așa dăruind: „bătrîni, bărbați, juni, tineri din munți și din cîmpii“, — din îndemn propriu și cu inimă curată, în scurtă vreme zidiră o școală frumoasă și încăpătoare, — fala satului.

FOIȚA

Un vis...

IV. (Urmare din Nr. 41.)

Iată-ne acum plecînd din Sinaia în mijlocul celor mai însuflețite și cu adevărat frățești aclamațiuni a publicului de cîteva mii, ce să pogorîse și el cu noi de pe coastele Sinaiei la gară. Puternice strigăte de „Ura! ural!“, fluturări de batiste, semne cu mâinile și cu pălăriile, ne petrec pînă ne pierdem din vedere...

Trenul aleargă în goană mare, căci merge în jos și par' că e și lui ca și nouă grabă-grabă, să ajungă la Ploești, la frații de care ni-se spusese că ne așteaptă cu neastîmpăr, și — cu masă mare.

Cum e înspre sară și trenul fuge ca un bălaur cu mii de picioare, stîncile cu creasta lor de arbori înalți, zboară pe lingă noi prin îngusta vale ca tot atîtea năluci speriate, unele din ele venind pînă aproape de tot, par'că amenințînd și voind să izbească trenul, că de ce gonește așa de fără minte, sperînd Prahova și liniștea serii prin zgomotul său mare și fluturările ascuțite, urmate de rîul de

La sfîntirea ei am fost și eu de față, că mă chemase un prieten din partea locului. Îți era mai mare dragul să te uiți la oamenii aștia îmbrăcați în haine de sîrbătoare, cu fețele vesede de bucurie și de fericire, — aducînd laudă lui Dumnezeu și mulțumindu-i că le-a dat tărie, ca să poată duce la îndeplinire scopul marelui!

Chiar dușmanii lor s'au mirat și i-au lăudat, vîzînd însuflețirea lor pentru școală și limba strămoșască!

Ce lipsă-i la noi?

Fraților! Pe lingă cele 4 gimnazii complete, noi mai avem și un gimnaziu inferior în falnicul „Zarand“, la Brad, — și cred, că dorința ferbinte a fiecărui Român verde este, de a vedea cît mai în grabă ridicat și acest gimnaziu, la 8 clase.

Bogate sunt plaiurile noastre fraților, dar:

„Străinul le cară belșugul“

iar:

„Munții noștri aur poartă,

„Noi cerșim din poartă n poartă“.

Cu toate acestea n'am perit și:

„Nici ne temem c'om perî

„Pînă cînd Români vom fi“

căci:

„Românul are șapte vieți

în pieptu-i de aramă“!

Fraților! Să luăm pildă dela Cehi, să ne însuflețim pentru cele bune și să dăm și noi din sărăcia noastră care cît putem, să alergăm cu mic cu mare și să ducem obolul nostru pe altarul culturai națiunii române!

Laudă și onoare să cuvîne fraților Bota și soții și tuturor acelor, cari cu inimă curată au dăruit din prisosul ori sărăcia lor, pentru gimnaziul din Brad. Vrednică de urmat este această faptă nobilă a lor. Dumnezeu să le răsplătească. Și acum cînd a dat Dumnezeu un an bun, roadă din belșug și-n poame, nu întîrziati fraților a sări într'ajutor, care cu cît puteți și cu cît vă lasă inima, spre a vedea înălțat cît mai curînd, mîndru și frumos gimnaziul din Brad, în mijlocul falnicului „Zarand“, spre mîndria și bucuria a toată suflarea românească!

schintei răvârsate din horn în lungul văii!

Toate fețele călătorilor par' strălucind de o lumină deosebită. Pe toate să poate ceti încă plăcerea sufletească de care a rămas copleșit tot insul, în urma celor văzute în acest cuib fericit de Munți...

— O, cît de altcum înțeleg eu multe lucruri acum, după ce am văzut Sinaia! — zicea unul din excursioniști. Vederea acestui colț de raiu mă duce cu mintea în trecutul prea încercat al neamului acestuia. Era pe timpul cînd trîntorii Fanarului grecesc pususeră mîna pe biserica românească și își adunaseră grămezi de aur de pe popor, de nu mai știau ce să facă cu binele. Unii călugări trîntorii au dat pe atunci de acest loc prea frumos și și-au zis: haid ne facem aici, în mijloc de codri, la răcoare de munte, între izvoare ca în țara farmecată, o mănăstire, loc de trîndăvire, de n'o fi om sub soare mai în bine decum om fi noi în acest loc frumos și umbros...“ Și și-au făcut și mult bine aci au petrecut.

„Cînd tinerul Domn Carol a venit în țară, știu că încă în cei dintîi ani, a cercetat toate așezămintele mai de preț ale Țării, și printre ele și mănăstirile. Cînd au ajuns la Sinaia, ochiul ager al Domnului și mai ales sufletul poetic al Doamnei, a prins îndată farmecul locului, și și-au zis: „Buni ochi au avut vechii călugări ce s-au tras aci, în acest ținut de-atîta far-

Cu fericire și mulțumire vor aminti nepoții, numele Vostru, iar' mamele își vor adormi copilășii la sîn, povestindu-le, — nu povești cu bălauri, ci faptele vrednice și însuflețirea strămoșilor lor, povățuindu-i să fie și ei așa cumînți, însuflețîți și buni la inimă.

„Sai Române, sai nu sta,
„Sai gimnaziul a 'nălța!..“

Spre lumină și cultură să înaintăm, Români, că Doamne dulce-i cartea, mai dulce ca fagurul de miere!

«Deșteaptă-te Române!»

Virgil V. Bontescu.

Inimile bune — răspund!

— Pe altarul culturai rom. —

„Fie-care să dea precum și-a propus în inimă; nu cu părere de rău sau de stîl; căci D-zeu iubeste pe dătătorul voios. Iar' puternic este D-zeu să prisosească tot harul spre voi, ca totdeauna avînd îndestulare în toate, să aveți și prisosință pentru tot lucrul bun.“

Ap. Pavel II. Corinteni 9. 6.

În săptămîna din urmă au trimis jertfă curată pe altarul culturai neamului, pentru ridicarea gimnaziului român din Brad următorii frați buni:

Petru Ștefănescu, întreprinzător lingă Petros, propr. în Romoșel cor. 10.—

Yasile Jula, supraveghietor în Romos cor. 5.—

Nicolae Alexa, inv., Gruiu cor. 1.—

Ioan Iova, plugar, Caprioara cor. 1.—

Vasile Martin, plugar, Bezeciu „ 1.—

Saveta Popa, inv. văduvă, Gialacuta cor. 2.—

Emilian Repede, inv. Metești „ 4.—

Moise Comșa, plugar, Cața „ 2.—

*

Romul Iacob, preot în Gurasada, în loc de cunună vecnică pe coșciugul fericitei sale soții Emilia rep. la 6/19 Sept. a. c. a trimis la „Masa studenților“ cor. 10.—

„Agricola“ însoțire economică de magazin în Hunedoara, din venitul curat pe anul trecut, la „Masa studenților“ cor. 20.—

„Armele luptei noastre nu sunt trupești, ci puternice prin Dzeu!

T. Liviu.

Abziși. După-ce guvernul din Pesta n'a ajuns la deplina înțelegere cu partidele din dietă cu privire la ținuta lor în delegațiuni față cu ministrul Impărăției în afară, Goluchovski, acesta, nevrînd să stea tînt la atacurile vre-unor delegați unguri, — s'a ținut de ce spusese: a abziși! Iar' acum joi a abziși și ministrul de războiu Pitreich. — Maest. Sa a numit pe alții în loc: la externe pe bar. Aerenthal, la războiu pe general Schöneich, fost ministru de Landwehr (honvezime) în Austria.

mec! Dar' buni sunt și ochii noștri. Aici ne-om face și noi un castel, un palat de vară, și vom veni să petrecem vara aici, că e ca în sinul lui Dumnezeu! Și din ce-i azi necunoscut și părăsit, face-l-vom și renumit și căutat, de-o să vorbească o lume despre el, ca despre un colț de raiu, cum rar altul pe pămînt!“

„Și și-a făcut înțeleptul Domn palatul aci și a ajuns el leagănul de vise fermecate ale Carmen-Sylvei, — și îndată îl urmărară boerii țării unul după altul, și în scurt răsări ca din pămînt un oraș întreg, azi ochiul luminos și giuvaerul nestemat al Țării...“

Alții spuneau alte păreri ori impresii, și toți vorbeau cu suferință înălțată despre ne-mai văzuta mare manifestare a Românilor de pretutîndeni, prin defilarea pe sub ochii Regelui iubilant și a fericitei Carmen-Sylva. Și toți își arătau nesfîrșita bucurie de a fi putut să vadă așa de aproape și în bună voie, pe eroul dela Plevna și pe autoara Poveștilor-Peșelui...

Numai oprirea trenului și mișcarea de-afară ne făcu să ne trezim din dulcele visări asupra zilei. Am sosit la Ploești. Multime uriașă așteaptă în gară, în frunte cu prefectul (fișpanul) de Prahova, primarul orașului și tot ce are ales! Urarele stau să ridice pe sus pe oaspeții cu dor așteptați.

Cu muzica militară în frunte, pornim, cor după cor, patru cu patru spre oraș, prin largul bulevard. Iată,

Care e prețul?

Foile românești trec prin zile de ispită.

— Procesele dlui Birăuțu dela „Poporul Român“. —
Rugămintele lui pe la miniștri. — Moravuri nouă. —

Gazetăria românească dela noi a suferit zilele astea o mare știrbire, o întinare chiar a vechiului ei bun nume, întinare pe care n'a mai îndurat-o până acum. Și i-a venit neașteptata știrbire a curatului ei nume prin d. Dim. Birăuț, redactorul foii dela Pesta „Poporul Român“, în următorul chip:

Contra foii „Poporul Român“ să porniseră, de-odată cu cele contra altor foi rom., vre-o 5 procese pentru articli politici, în care procurorul vedea „ațîțare“. Cînd a venit guvernul acesta koșuthist la putere, el a făcut, ca procesele politice pornite pe vremea guvernului înaintaș alui Fejervary, să se șteargă, pentru-că în zilele foarte aprinse de pe timpul acelui guvern, multe foi ungurești căzuseră și ele pe ghiara procurorilor, scriind prea nestăpînite. S'au șters de toate vre-o 280 procese, printre cari și 2 de-ale „Poporului Rom.“ din Pesta, unul de al „Tribunei“, dar' 3 de-ale „Poporului Rom.“ și 1 de-al „Tribunei“ ministrul nu le-a șters, căci zicea că nu-s din cele ce cad sub iertare, căci pornirea acestor procese nu s'a făcut pe timpul peste care să întinde iertarea. „Tribuna“ a și fost osîndită în procesul ce-l avea de pe atunci: acum în Octob. dl I. Andreica a căpătat 7 luni temniță și 500 cor., în bani. Și-a luat porția amară și a tăcut.

Di Dim. Birăuț, redactorul „Poporului Român“ însă, a început a să codi și a să zmuci napoi și a nu voi nici decît să se ducă la lege ca să fie cumva pedepsit, căci zice că nu dsa a scris articli și pentru alții nu vrea să meargă.

În fața acestei stări, un singur lucru îi era cu putință: să numească, dacă-i știa și-i putea dovedi, pe scriitorii articliilor, lăsînd să curgă procesul mai departe contra lor. Și rămînea om la loc. Dar' dsa pe scriitorii nu voia ori nu putea să-i dea afară și să-i dovedească, — ci s'a pornit pe alte căi, pe căi rele, neiertate: de a bate pe la usa ministrului de justiție (al judecăților), cercînd să facă tîrg cu acela, ca să-i șteargă și aceste procese! Și să vede că așa frică de temniță intrase în d. Birăuț, că s'a pus pe capul unor deputați să vie cu el, doar' îl mintue, că altfel e rău de tot. Nu știm care deputat ori deputați, au și încercat, au mers să vadă ce zice ministrul, nu-s și aceste procese de cele ce cad sub iertare? Au dus și pe d. Birăuț, umilit și supus, după ei.

Ministrul însă — după mărturisirile dlui Birăuț însuși, — a rămas neînduplecat; a spus că asta nu să poate,

cam la mijlocul drumului spre piața mare, să desface o piață mai mică și în mijlocul ei un puternic monument. Aci convoiul să oprește și corurile să adună în semicerc, în fața monumentului. E „Monumentul-Vinătorilor“, din batalionul de Ploești, care în războiul cu Turcii a fost trimis în groznicul foc al asalturilor prime asupra Griviței. Din 800 de soldați, numai 40 au mai rămas cu viață, iar ceilalți 760 cununa morții de eroi și-au pus-o pe cap. Orașul le-a ridicat, spre vecnică pomenire rîndurilor viitoare de oameni, acest monument.

Iată pe pedestalul lui să înalță un bărbat și în liniștea serii, glasul lui răsună curat: E primarul orașului, dl G. Dobrescu care spune cam următoarele:

„În marile sale sfortări spre libertate, neamul silit a fost adesea să pună mîna pe armă, să să ridice în nobilă revoluție contra stărilor trecutului. Și după fiecare o atare revoluție, s'a strîns neamul mai tare la olaltă! În marea sfortare prin care neamul a trecut la 1877, lamură între cei bravi au fost vînătorii noștri Ploșteni căzuți sub zidurile Griviței. Și e bucurie pentru noi, că putem să vă salutăm pe voi, frați de peste hotară, chiar la picioarele acestui monument. Căci după 1877, zmulgîndu-ne noi deplina ne-afirmare a țării, pus-am mîna pe arma picnică a culturai, și luptat-am ca de aci încolo numai suflete să cucerim, să ajungem la unitatea culturai a tuturor Românilor.

că n'ar fi după lege. Atunci Birăuț a scris în foaie, cu amar, că deși au întervenit unii deputați pentru el, n'a folosit nimic, procesele stau contra sa și a foii (ca și contra ori-cărui altor foi de-ale noastre).

În vară, doar' prin August, tribunalul pusese ziua de pertractare. Frica dlui Birăuț crescî acum mare de tot. Ce să facă? Nu să ducă la pertractare, ci să hotărăște să facă încercări nouă la ministru. Căci dacă odată a învățat pe unde-s ușile la ministru, de ce să se lase raiului așa cu una cu două? Și-a căutat un renegat care să se știe apropia mai bine de ministru, și cu acest sprigin nou, cu Burdea, haid' iară la ministru, ca acum a fi binel. Așa a și fost. La aceste nouă umilite colindări, ministrul și-a dat învoirea: a poruncit procurorului, că dară să-și tragă napoi pîra față de d. Birăuț, fiind acum lucrul cu el pus în bună rînduială!.

Tribunalul, neștiind de asta nimic, pusese zi nouă de pertractare, pe 13 Octob. dînd poruncă poliției, că la această zi d. Birăuț, să fie adus înaintea de polițiști. Așa s'a întimplat. Polițiștii l'au luat și l'au dus la pertractare. Tribunalul și curtea cu jurații îl așteptau, cînd colo vine procurorul și spune că acum nu mai pofteste pedepsirea acestui om, că s'au schimbat lucrurile, își retrage pîra.

Faptul acesta iată cum îl descrie foaia „A polgar“ din Pesta:

„Curtea cu jurați era deja adunată, cînd un lucru neașteptat să întimplă. În numele procurorului veni Dr. Barnabás Selley și nainte de sortirea juraților, înștiințează tribunalului, că își retrage acuza și nu mai pofteste pedepsirea redactorului acuzat. Și Selley și-a motivat retragerea cu următoarele:

— „Avînd în vedere că acuzatul Birăuț e tras la răspundere numai ca redactor și în frul cercetării el n'a voit să spună pe scriitorii articlului, din asta să vede că nu el e scriitorul articlului. Dar' scopul legii nu e a pedepsi stromhan-i și pentru aceea eu retrag acuza ridicată față de Birăuț și nu poftesc pedepsirea lui!“

„Tribunalul, firește, a luat la cunoștință retragerea și a încetat orice urmărire mai departe. Dar' însuși tribunalul a rămas izbîit de mirare, în fața acestei fapte neașteptate. Un jude de tribunal istorisea, după pertractare, lucrul așa:

— „Juzii tribunalului au ascultat uimiți retragerea acuzei prin procu-

Luptă mare și grea și aceasta, cu eroii ei. În năzuințele noastre, voi alătura cu noi a-ți luptat și azi noi vedem în venirea voastră, dragi frați, o încununare sîrbătorească a năzuințelor noastre de unitate culturală, vedem venirea unui rînd de eroi ai culturai la umbra acestor eroi ai armelor sîngeroase. Intre toate revoluțiile de sînge ce a făcut neamul, noi ținem de cea mai înșamnă revoluția m'orală ce să petrece în sufletele Românilor azi, cînd voi, frații de peste hotară, veniți să luați parte la sîrbătorearea noastră, la sîrbătorearea și a voastră, și redeșteptați și la noi iarăși naționalismul românesc, cel mare și înflăcărat! Dacă Poeștii au ridicat monument vînătorilor săi căzuți pentru neafirmarea Țării, — azi au drept a ridica lingă el al doilea monument: cel al Unității culturale ce să pecetlueste prin venirea voastră această la noi. Vă stringem cu bucurie și cu fericire la peptul nostru!“

Puternice aclamări îi coperivobirea. Dl G. Boieriu, comersant, ține o patriotică salutare în versuri. Preotul Anghel Burada, ține un frumos salut presărat cu cuvinte evanghelice. Dl Nicolau, inspectorul scolar de Prahova, laudă dragostea mare a Românilor de peste hotară pentru cîntare, un mijloc bun și curat, de a ținea calde bunele inimi.

Le-a răspuns dl Dr. Braniște, frumos și istet, dar' pe alocuirea prea îngîmfat, laudăros, nepotrivit la astfel de clipe sfinte.

ror, pentru-că asta să lovește cap în cap de prescrișele legii. Căci după obiceiul legii de pân'acum, judele cercetător totdeauna chiamă la sine întâi pe redactorul răspunzător ca să spună cine a scris articolul tras în judecată, și dacă acesta nu vrea ori nu poate s'o facă, trage în întâia linie pe redactorul răspunzător la răspundere. Procurorul cu fapta sa de azi așa să vede că vrea să introducă obiceiul nou juridic, dar' asta nu să va putea, căci să împotrivese cu prescrișele legii!

Iar foaia din partea sa mai adaugă: „Procurorul (cînd spune că nu vrea să pedepsească strohman-i) e desmintit și prin praxa de drept de pân'acum. Ca să nu pomenim de altele, aci-s procesele socialiste, în cari tribunalul a judecat strohman-i ce abia știau scrie și ceti, dacă au primit asupra-și fapta acuzată“.

Dacă cei din tribunal ca și cei dela „A polgar“ ar fi știut ce s'a întâmplat mai înainte în antișambra ministrului de justiție, — nu să mai ciuda nici unul nici altul de tot faptul. Cel mult puteau rîde bine în pumni, că ce eroi mai noi a ajuns să aibă biata gazetărie românească, privind pe cel-ce sta uluit naintea lor...

Iar' acum cetitorul să-și însemneze bine următoarele: Procurorul a spus, că de aceea își trage napoi pira, că articlii nu-s scriși de Birăuț, că el e aci numai „Strohmann“ („om de pae“ după care stă ascuns adevăratul om) iar' el, procurorul, nu poartă pedepșirea Strohanului, dacă nu-l poate avea pe scriitorul însuși. Despre aceasta, că procesele le-ar înceta fiind de cele ce cad sub ștergere de pe vremea lui Fejervary, nici o vorbă! Căci nici nu pentru aceea și-a retras procurorul pira, ci pentru că lucrul a fost mai înainte bine pocolit la ministru! Că dacă procurorul și-ar fi putut întemeia retragerea pe cuvîntul iertării fejervariste, o spunea mai bucuros așa, căci nu făcea pe tribunal să rămînă „uimit“ de retragerea asta.

Iar' d. Birăuț, într'un răspuns scris la „Népszava“ și la „Tribuna“ care-l bănuise că aci nu-l lucru curat, — spune că procesele i-s-au încetat fiind de cele de pe vremea lui Fejervary ce cădeau sub iertare! Dar' apoi aceasta una, vezi pacostea naibii, pe procuror a uitat să-l învețe s'o spue tot așa! Iar' motivarea procurorului dovedește neîndios, că pentru alte cuvinte a dat ministru iertare dlui Birăuț!

Iată o întâmplare care ne face ne-spūsă durere, că a trebuit să auzim de ea.

Iar' ca să tăcem, nu putem. Căci ar fi a încurajia această pornire pân'acum necunoscută în viața cinstitelor foi naționale.

Până acum redactorii foilor românești, n'au știut altă

Pornim mai departe spre piața mare. Pe tot drumul, orașul luminat „a giorno“ (ca ziua!). Ferestrele pline-pine de lume. Casele împodobite cu steaguri pe balcoane, și familiile fruntașe stînd în ele, își lumineau casele cu foc bengalic, în fel și fel de fețe, dînd o vedenie ca n' povești, iar' asupra oaspeților aruncau ploaie de flori. O primire, cum după chiar mărturisirea foilor din Țară, nu s'a mai văzut alta nici în ospitalii și însufleții Ploesti! Noi eram numai ochi, ca să vedem orașul. Ce fericit ne atingea văzîndu-l așa de mare și modern! Căci noi ne temeam că orașele din Țară vor fi mai înapoiate ca cele dela noi, — cînd colo găsim Ploesti! așa de frumoși și mari, cum noi în Ardeal nici n'aveam un așa oraș!

Iată am ajuns în piața mare. E adevărat piața mare; pătrată. Chiar în frunte, cum mergi, un edificiu frumos cu 3 rînduri, poartă pe frontul lui scris mare: „Primăria“. Piața toată e astfaltată și încungurată de edificii impunătoare.

În mijlocul pieței sunt întinse mesele, șiruri lungi-lungi, pentru 2400 oaspeți. S'a dat o cină bună: friptură, brînză, poame, pâine și vin. În vremea mesei s'au ținut vorbiri: C. Bredicean, Dr. Comșa din partea oaspeților; le-a răspuns primarul Dobrescu.

Iusuflețire la culme. Muzicile militare cântau în două părți a pieții. Pe urmă corurile s'au ridicat ele și cîntau, pe rînd, unul ici, altul acolo,

cale, decît de-a merge, cu durere în suflet, dar' cu fruntea ridicată, de-adreptul pe banca acuzătoilor și acolo a să purta bărbătește.

D. Dim. Birăuț a croit cale nouă: cea a căciulirii pe la ministru, cerșindu-i iertare!...

Și despre tot lucrul acesta, n'a scris nimic în foaia sa o săptămână întreagă, ci-că „n'a fost acasă“ să poată scrie... Numai cînd „Tribuna“ din Arad și prof. Dr. P. Barbu din Caransebeș l'au silit să vorbească, atunci a venit cu un articol foarte cutezat, înjurînd la hoții de păgubași: colegii dela celelalte foi, că de ce nu tac și nu-l dau pace!

În fața acestor semne ale vremilor și fapte tare deochiate, ne-ar plăcea să avem un răspuns, dar' franc, deschis, cinstit, știu păhar curat cu apă curată, că anume:

1. **Care e prețul** pentru care dl ministru Polonyi, care întîi l'a respins, acum, la nouăle căciuliri, s'a învoit să-l scape din laț pe d. Birăuț? Căci numai așa din dragoste creștinească, tot nu credem noi că l'a slobozit ministrul!

2. Mai simte-se d. Birăuț liber a scrie în foaia sa acum, după zălogul lăsat la ministru, tot așa ca înainte de asta?

3. Prin ce ne va putea d. Birăuț liniști și asigura, că, după-ace dsa, văzînd că cu oameni nouă buni, nu izbutește, fiind-că aceia nu să vînd, a doua-oară s'a dus la ministru cu un re-negat, căruia el îi zice »bărbat cu mai mare influință«, — prin ce ne va liniști, că de aci încolo nu va merge și singur la ministru și să va țîrgui cu ei și pe alte lucruri, decît pe pielea proprie? Cu ce ne va face ca să nu avem teama asta și să mai putem privi în foaia lui, un ziar românesc curat, cum era privit până mai ieri?

Vom reveni. Căci lucrul acesta e cu mult mai mare „decît să nu trebuia să limpezit deplin înaintea marelui public românesc, care de aceea își ține din toată sărăcia lui atîtea foi, ca acelea să fie cinstite!

În numărul său mai nou, cel popular de Joi, d. D. Birăuț atacă într'un ton lipsit de orice cultură și cuviință, pe dl profesor Dr. P. Barbu dela Caransebeș, care a avut curajul a-l descoperi pe Birăuț naintea lumii, că cine e. În același timp laudă pe renegeatul Burdea. Trebuie să protestăm contra unui astfel de ton josnic al unui om simplu ca d. Birăuț, față de un Român cinstit și învățat ca Dr. P. Barbu!

piese însuflețite, în mijloc de mari aclamări și aplauze!

E după 10 ore. Să dă avizul de plecare. Corurile sa adună iar' după tăblițele lor conducătoare și mintuitoare, cu muzica și famfara în frunte, și pleacă spre gară. Trecînd pe la casa prefectului (fișpanului), acesta apare la fereastră și aclamațiunile noastre, răspunde cu o vorbire plină de nădejdi în viitorul neamului Urează iubitorilor oaspeți drum bun și tărie în statornicia unității culturale ce s'a pecetluit prin aceste sărbări.

În gară primarul Dobrescu e purtat pe umeri de Ardeleni. Să ivise ideea că de vreme-ce sărbarea aniversară a vinătorilor eroi, la a căror Monument am fost primiți cu atîta frăție, e ca mâne: să lăsăm să se depună și în numele nostru, al oaspeților de peste hotară, o cunună pe monument. — Un redactor al foii noastre „Libertatea“ primește asupra-și să facă să se împlinescă această dorință. Nefînd timp de adunat bani aci, redactorul nostru dete din al său 50 cor. primarului, să pună pe monument o cunună frumoasă cu fundă tricolor, cu inscripția: „Cîntăreții de peste hotară — vinătorilor semizei“. Primarul a primit a îndeplini asta, precum a și îndeplinit-o cu cinstie.

Plecarăm spre București. Încă un rînd de salutări, stringeri de mini, fil-fairi de batiste, toate coperite de sunetul însuflețitei muzici, — și ne perdem cu trenul în noapte aproape

NOUTĂȚI

In dieta deputații nostri prind privilegiile potrivite și aduc aminte puternicilor zilei că au acolo ca control un partid naționalist. Mai nou au avut privilegiu să vorbească dnii dep. Dr. Petrovici, la interpelarea în treaba școalelor, apoi Dr. I. Maniu la planul de lege despre spriginirea industriei, — apoi deputatul Slovac Milan Hodja și dintre Srbi doi. Vom aduce spicuri în vorbirile lor.

Scarlatina (șarlach-ul) bîntue iară în Orăștie, nu numai între copii, ci și între tinerii dela școale și chiar în casarmă. Nu în măsură prea mare, dar' destulă pentru a face griji locuitorilor, cari aproape în fiecare an au să-i ducă groaza. Probabil din lipsa de apă bună și de mai mare curățenie.

Înșelare mare cu știrea slujbașilor. Din Deva să scrie că finanții au descoperit o mare înșelătorie ce să făcea de ani și ani de zile cu aducerea de vite din România, peste hotare neiertate, pe „vama-cucului“. Și ce e mai trist, spune vestitorul prin foi al acestui lucru, — e, că această înșelătorie de hotar, a fost de-adreptul sprijinată de slujbașii din administrație și de alte autorități. Cercetările au tras jos vîlul de pe tovarășia criminală, cu care anumiți slujbași, înțelegi cu contrabandistii, de ani de zile păgubeau statul (scăpînd de vama prescrișă). Anumiți slujbași fără suflet faisficau cu miile țidulele de vite! În zilele acestea să așteaptă mai multe arestări! — Așa ne spune chiar o foaie maghiară, care a aflat lucrul acesta din Deva dela loc sigur.

La Lugoj a fost în 24 Oct. o congregație foarte interesantă și cercetată. Avea să aleagă vicășpan și mai mulți slujbași înalți. Românii și-au pus can dî d'afli la toate posturile și au dus luptă mare pentru alegerea lor. De reușit n'au reușit, dar' în chip de laudă s'au luptat! Vom aduce amănunte.

Soartea învățătorilor confesionali, are să fie îmbunătățită în mod simțit, nu peste mult. Pentru cei gr-or. congresul dela Sibiu a hotărît urcarea salarelor la 800 cor. peste tot locul unde numai e cu putință primind și ajutor dela stat. Dar' de atunci a urmat încă o declarație a ministrului de culte în dieta, și ministrul a spus, că: „am început pertractări cu ministerul de finanțe pentru a urca și plățile învățătorilor dela școalele ce n'au caracter de stat, ca cu privire la salarul fundamental, să le ajutăm să ajungă în asemenea stare ca și învățătorii de stat“. — Iată un aviz, care va liniști, credem, mult și pe învățătorii școalelor poporului nostru sărac, cari sunt cu drept nemulțumiți de starea lor.

An bun a avut România din toamna anului trecut până la Sept. anul de față. A adunat din dări și alte venit, aproape 279 milioane lei, și cheltue-lile i-au fost numai 233 mil. — i-a

bui-măciți de atîta alaiu frățesc, de atîta înaltă însuflețire!

Pe drum nimeni nu poate dormi. Toți povestesc de cele văzute și cu drag experiate. Redactorul nostru, însoțit de un preot ungurean, umblă prin cupee să adune cele 50 cor. Toți, până și țărani, dau bucuros cite 1 cor. ba unii mai bine. Doar cîțiva, puțini, dau numai 10—20 cr., luînd pildă dela un „director“ de ziar, care și-a arătat însuflețirea pentru frumoasa idee, cu — 25 cr., bagseama ca să trăbuiească să umblăm toată noaptea până să vedem adunați amărîți aceștia de crei-țări pentru o idee frumoasă... Cînd suma s'a umplut nu s'a mai colectat.

Abia pe la orele 3 spre ziua ne-am văzut iar acasă, oboșiți rupti, dar' fără ca cineva să se plîngă de oboseală. Căci bucuria sufletească îngrămădită în inimile noastre la Sinaia și îndată după ea la Ploesti, copleșau ori-ce puțință de a mai și gîndi la obose-lile trupești.

Primirea dela Ploesti nu o vom uita în veci. Așa frumoasă nici nu ni-s'a mai făcut, dar' nici aiurea n'am mai văzut. Adevărată îmbrățișare a fraților mai mici și mai oropsiți, de cătră frații mari și cu noroc.

(Va urma).

Nello.

== Iubite cetitor, nu uita a trimite și tu ceva din prisosul tău, pentru gimnaziul dela Brad!, în scopul de a-l vedea înălțat la 8 clase!

rămas deci un prisos de aproape 46 milioane, cel mai mare prisos ce l'a avut vre-odată statul la venitele lui!

„Revista Economică“, organul băncilor române, care stătea până acum sub direcțiunea d-lui Dr. C. Diaconovich, după-ce dl Diaconovich a fost ales dir. la »Muntele de pietate« (casa de zăloage) din București, — a trecut cu ziua de 23 Octomvrie sub direcțiunea d-lui I. I. Lăpădatu, secretarul băncii »Ardeleana« din Orăștie. Redacția »Revistei Economice« s'a mutat cu aceea zi la Orăștie (Szászváros), administrația va rămâne de-ocamdată încă în Sibiu (Nagyszeben).

Felicităm pe dl I. I. Lăpădatu la numirea de Director al acestui organ de specialitate.

Dela 1 Ian. 1907 încolo, foaia va trece cu totul la Orăștie, aici să va tipări, de aici să va trimite. E acesta și pentru noi Românii din Orăștie un câștig.

Atelier pentru țesătorie în Orăștie. Doamna Elena Hosszu, prezidenta »Reuniunii femeilor române din comit. Hunedoarei«, a întrunit în 21 Oct. n., femeile române inteligente din Brad și jur, la o consfătuire. Le-a povestit, că Reuniunea a decis să instaleze un atelier pentru țesături în Orăștie, spre care scop dl Dr. I. Mihu, marele proprietar și iubitor de a neamului înaintare, le-a pus la dispoziție localitatea de lipsă. Le-a vorbit despre interesul ce arată lumea cultă față de lucrurile alese ale femeii române, despre atelierul societății »Furnica« din București, le-a arătat albumurile Comșa, Cosma și al soc. »Furnica« și le-a îndemnat să pregătească modele despre lucrurile frumoase ale femeilor române din părțile zarandene și să se constituiească într'un comitet, care să va îngrijă ca lucrurile frumoase să se păstreze.

Au fost prezente 17 fruntașe romince, cari și-au dat făgăduința, că vor face tot ce pot, ca să înalțe numele femeii Zarandene.

Tot ce vor face spre cinstire le va slugi și neamului spre înaintare. Fie deci mărită clipita întrunirii lor!

Părintele Simion Blajovan, din Hodoș, unul din cei mai buni preoți din jurul Lugojului, a fost în Septembrie pedepsit de tribunalul din Lugoj la citeva luni arest și 1000 cor. în bani, pentru-că ar fi ațîțat pe alegătorii români din comunele din ținutul dsale, contra alegătorilor unguri. Acum doi Jidovi au pus la cale alt proces contra dlui preot Blajovan, pe cuvînt că l'ar fi văzut umblînd cu steag național românesc prin sate. »Drapelul« crede că procesele acestea să pun la cale și să forțeze, pentru ca să fie cumva temei de nimicire a alegerii dela Lugoj.

Incununarea mormintului lui Iancu.

Dna Elena Hosszu și dl Francisc L. Hosszu din Deva au depus la 8/21 Oct. a. c., cu evlavie o cunună frumoasă de flori firești pe mormîntul ter. Avram Iancu, mărețul erou național, ce-și doarme somnul de veci sub stejarul lui Horia din cimiterul dela Țebea.

In Congregația dela Aiud din 15 Oct., la care au luat parte și 14 Români (din peste 80 ce-s membri), au dus frumoasă luptă pentru drepturile poporului și pentru limba românească, dnii G. Precup, prof. Blaj, dl dep. Dr. Iuliu Maniu, Dr. I. Rațiu, etc. dar' au fost copleșiți de voturile mamelu-cești. Îndeosebi a durut, și cu drept cuvînt, pe frații nostri, că vre-o trei comune hotărîseră să dea ceva ajutor bisericilor, și conregația a respins toate aceste hotărîri. »Ne-am uimit, — spune »Unirea« — și ne-am scandalizat de preoții catolici cari au votat și ei contra!«.

Școală nouă au ridicat vrednicii Români din Mihăleni și au sfințit-o dînd'o de aci încolo folosință! Vom publica o corespondență despre zidirea și sfințirea ei.

Congregația comitatului Hunedoarei e convocată pe 31 Oct. n. la Deva (nu pe 30 cum să hotărîse întâi).

Copil monstru. »Telgr. Rom.« află, că soția lui Mihail Radone Toflea născ, Ana Muntean din Polcuța-Voini, (protop. Hunedoarei), Duminecă noaptea în 8/21 Octomvrie a născut un băiat fără mâni și fără picioare,

care însa până azi trăește în cea mai bună sănătate. Pruncul e vizitat de toți oamenii din comunele din jur, ca o adevărată minune. Autoritățile publice au dat ordin să fie bine îngrijit.

Advocat nou în Baia-de-Criș. Am onoare a aduce la cunoștință publică, că mi-am deschis cancelaria advocațională în Baia-de-Criș. Dr. V. Nemeș, avocat.

Politișt ascuns după perdele. Văduva Deutsch, din Pesta, băgase de samă, că cineva îi ia frumoasă zecui-ală din banii din cassa ei de fer, și nu poate prinde pe hoț. S'a plîns la poliție. Poliția a trimis pe un polițișt detectiv, care să se ascundă în casa cu lada de fer cu bani, stînd după o perdele (pînza) dela fereastră, doar' prinde hoțul. Văduva s'a dus de-acasă. Polițiștul n'a avut de așteptat mult. Iacă socăcița întră încet-încet, deschide cassa de fer și ia 10 cor., o închide frumoș iară și dă să iasă, cînd polițiștul de după perdele, țup peste ea! Stai! Da socăcița de colo: Tulai, Hoț! hoț! spărgător! Veniți să-l prindeți! — Dar' polițiștul o lămuri iute că el cine e, și biata bucătăreasă, bătrînă slujind de vreo 20 ani la casa, rămasă trîznită. Mărturisii tot, dete napoi și banii ascunși, vre-o 400 cor., și un libel de depunere și plîne că la ce a dus'o minune ei cea slabă! Furase odată cheia dela cassa de fer a stăpînei și i-a spus că s'a perdut și cu aceea umbla la bani. — Acum a luat'o procurorul pe mîna lui.

In Mesteacăn, loc istoric din Zarend, s'a zidit în anii din urmă o școală potrivită, iar' în anul acesta s'a reparat biserica. În 8 Oct. v., s'a făcut sfințirea bisericii și școlii, fiind de față mult popor și 7 preoți slugitori, sub conducerea preotului Petru Rimbaș din Brad. -- Sunt frații nostri din Mesteacăn un popor vrednic, care poartă grijă de cele două bunuri scumpe ale sufletelor noastre: biserica și școala. Laudă lor și preotului lor!

Producțiune muzicală-declamațională, a arangat Marți, în 23 Oct. n. cu ocaziunea adunării gen. a »Reun. inv. gr-cat.« societatea de lectură a elevilor dela inst. pedagogic din Blaj, în sala de gimnastică.

Desp. Sebeș. Adunarea generală cercuală a »Asociațiunii« din despărțămîntul VI. al Sebeșului, să va ținea Duminecă în 4 Noembrie st. n., în localul școalei rom. din comuna Lancrăm, la 1 oră p. m. cu programul publicat. La această adunare să invită toți binevoitorii și sprijinitorii culturii române. Din ședința comitetului cercual din 20 Octomvrie 1906 S, Medean, preș. G. Țătar, secr.

Stössel — ca degradat. Comandantul puternicei cetăți rusești Port-Arthur în războiul cu Japonezi, generalul Stössel a fost alflat vinovat de a fi predat cetatea în mîinile dușmanului, prea pripit, prea cu ușurință. El a fost scos din armată, păstrîndu-și titlul de fost general, dar' fără drept a mai purta uniforma militară. O degradare de jumătate. Căuza lui s'a înaintat la tribunalul militar cel mai înalt și numai dacă acela îl va găsi nevinovat, va mai fi primit în armată.

Muncă zadarnică.

De cîțiva ani încoaci să lucrează mai ales cu toate mijloacele, ca această țară, ce o locuim și care ne este scumpă patrie, ori cît ar fi de vitregă pentru noi — să fie baremi după înfățișarea din afară țară curat ungurească.

Dacă e un păcat să te naști ca neungur în această țară, apoi ar trebui să vadă chiar și pionierii maghiarizării cu foc și cu fier, că de acest păcat nu noi suntem vinovați. Cel mult cu Tata Traian s'ar putea pîrî. El însă își doarme somnul glorios și am rămas numai noi, prea

blăjini lui urmași să constatăm nu cu puțină îndestulare, că e vrednică de ris nizuința puțin serioasă de a fabrica Unguri — barem după nume, dacă altcum nu prea merge.

Din respect față de memoria părinților și din dragostea ce fiecare e dator să o nutrească față de neamul, în care s'a născut, am spus întotdeauna că cea mai necuviincioasă nizuință este aceea de a îndemna ori a ajuta pe cineva să se lapede de strămoșescul său nume, moștenit dela părinți.

Cu toate acestea în Ungaria cu chiar sprijinul guvernului să ajută prin ministrul de interne schimbarea respective maghiarizarea numelui.

Roadele de până acum ajunse în un lung șir de ani ar fi putut încredința pe ori-cine, că această nizuință e fără nici un rost și fără nici un rezultat real.

Căci, cu prea puține excepții maghiarizarea numelor cucerește mai ales între Jidani, cari și așa să asimilează cu poporul dela putere ori-unde ar fi, păstrându-și însă caracterul, dătinile, apucăturile și legea strămoșească. Prin urmare, în definitiv maghiarizându-și numele, poporul maghiar și caracterul maghiar nu cîștigă nimic. Să nu să uite apoi, că în dosul celor mai multe maghiarizări de nume, ce le cer Jidani, cu deosebire să găsească geșefturi și apucături nu totdeauna cinstite.

În afară de Jidani să mai găsească printre cei maghiarizați cu numele în partea cea mai mare școlari și minorenii, care nu-și pot da seama și nu au dreptul să hotărască asupra numelui moștenit dela părinți. Lîngă acestia să alătură apoi, ca o caravană de osîndiți, funcționari și muncitori din serviciul statului, ori a unor întreprinderi cu multe paravane — care pentru pâne își vînd și numele moștenit — oferind prin asta cea mai respingătoare și mai dureroasă icoană de luptă pentru traiu.

Oamenii muncii întemeiate pe sîrguința cinstită nu prea pot fi prinși în cursa tradării de memorie a părinților.

Cine vrea dovezi cetească raportul oficial, publicat zilele aceste despre maghiarizările de nume, făcute prin ministerul de interne în prima umătate a anului acestuia.

În timpul acesta 1433 indivizi și-au maghiarizat numele mai puțin ca în anul trecut cu 84 și mai puțin ca în anul 1904 cu 441!

Dintre cei 1433 au fost Jidani 914, adică aproape două din trei părți.

Greco-catolici au fost 18 și greco-orientali 14. Știind că gr.-cat. sunt și Ruteni și gr.-orientali și slavi — putem scoate, că abia s'au găsit vre-o 8—10 Români (din 1433) care să-și fi uitat de sine și să-și fi părăsit strămoșescul nume, moștenit dela părinți.

Întreagă mișcarea însă ia o față puțin serioasă cînd știm — după statistica oficială — că dintre cei 1433 cu nume maghiarizate 538 au fost școlari și minorenii! Ce barbarie, Dumnezeule!

Adăugînd la acești copilași încă și numărul slujbașilor

și muncitorilor în serviciul statului: 187 și în serviciul comitatelor, orașelor și comunelor 32 în total 219 — rămîne că în întreagă țara abia s'au găsit 776 oameni mai mult ori mai puțin neatîrnători, care cu toate favorurile crezute și îmbiate și-au luat inima în dinți să se lapede de strămoșescul nume ce l'au moștenit dela părinți.

Un rezultat acesta mai mult ridicol decît vrednic de compătimit.

Dacă ar avea ceva rost maghiarizările după nume, de ce nu insistă cei crezuți chemați ca să-și maghiarizeze numele și prim-ministrul Wekerle ori apoi fruntași de-ai vieții ungurești ca: Wenkheim, Günther, Falk, Ludwig, Lang, Matlekovits, și alții o mulțime?

Mărturisim, că ne doare inima cînd vedem oameni de altfel serioși că își perd vremea cu încercări pe cit de ridicole, pe atît de sterpe în roade.

Noi știm una și bună: Să ne cinstim numele moștenit dela părinți și să ne fie milă de acela, care nu are nici atîta bărbăție să-și păstreze barem litera numelui moștenit.

Incolo rîdem de copilării...

O lămurire.

Di inv. Em. Reit, din Sighișoara ne trimite o lămurire mai lungă la notița noastră din numărul trecut. Dăm din ea partea principală. Iată-o:

Die Redactor! În Nrul 42 al prețuitului organ „Libertatea” sub titlul: „Mișcarea învățătorilor noștri”, ați făcut amintire și despre articolul meu publicat în Nr. 215 al „G. T.”, neaprobînd unele din cele scrise, acolo de mine. Deoarece ce n'am fost pe deplin înțeles, cu ceea-ce am voit să spun, îmi țin de datorință a face următoarea lămurire, atît pentru „Libertatea”, cît și pentru celelalte foi, cari m'au interpretat greșit.

Ocupîndu-să „T. R.” în Nr. 103 dtto 6 Oct. n. c. cu „Chestia ameliorării salariilor inv.” și dîndu-ne niște sfaturi, cu cari eu nu m'am putut și nu mă pot nici azi împăca, — mi-am propus să-i răspund ceea-ce am și făcut. Fel ne face luători aminte să fim cu deosebită grijă ca să nu apucăm pe vre-o cale greșită și păgubitoare; să nu recurgem numai la ajutorul statului, pentru-că atunci statul își va lua dreptul de denumire și-l va denumi pe învăț. nu unde să doarește el, ci poate colo peste Dunăre, unde va vrea statul. Afișat de această motivare nebazată, am făcut comparația, care a produs atîta nemulțămire și care de cei mai mulți cetitori a fost greșit explicată. Totul a voit să fie numai o comparație.

Cît privește citatul: „Și așa spiritele învăț. de prezent sunt foarte agitate și să nu prindă mirarea nici pe autoritățile școlare, nici pe marele public, dacă mîne-poimîne să va declara o grevă generală a învăț. confesionali” — să nu-l privească nici On. Redacțiunile a „Libertății”, nici st. cetitori ca amenințare. (Peste asta trecem, căci congresul a hotărît deja și fără de „gravă”, ba chiar fără a ști de amenințarea asta, — urcarea sălărelor la 800 cor. unde numai să poate Red.)

On. Redacțiune a „Libertății” e de părerea, că eu aș fi spus cuvintele citate din „G. T.” din Dumineca trecută, în mare năcaz, căci alt-cum nu înțelege rostul și îndreptățirea acestui fel de a vorbe dela un dascăl român. Da, aveți tot dreptul. Sunt dascăl român, simt românește, vorbesc românește, dar' am suferit și destule abu-

zuri românești, ba cite-odată răbd tot românește. Ei bine, congresul prin hotărîrea adusă, vrea să ajute sorții învățătorilor. Iar' dacă mai mult nu să va putea, — ori pe aiurea nici atîta, vina nu mai știu unde s'o cauți. Că învățătorilor li-se cad plăți mui bune, e drept, o spunem și noi și alții, dar' dacă administrația nu ne dă uici o mână de ajutor la incasare, iar' fără de aceea nu prea merge, — iaca e rau.

Alte părți din scrisoarea diui Reit le lăsăm nepublicate, că ar putea fi tîlcuite și într'un fel și într'altul, și poate mai mult strică, decît folosesc.

E necuminte și condamnat

omul care se simte bolnăvicios fără să se silească a-și ajuta, cînd cea mai mică lucrare încă i-se pare obositoare și pofta de traiu i-se stîmpără. În astfel de cazuri cel mai bun mijloc e Emulzia lui Scott cea pregătită din oleu de știucă cu adaus de var alfosforic și natriu, pentru întărirea și înviorarea sistemului nervos. Emulzia Scot conține numai cele mai bune materii, e medicament hrănitor neintrecut care dă repede viață nouă în organism.

Semnul, că Emulzia-Scott e veritabilă, e marca: „Pescarul ducînd pe spate o știucă mare”.

Scrînd că ai cetit'o în foaia noastră, trimite 75 fil. în marce postale și vei primi mustră gratis, dela:

Dr. EMIL BUDAI, „Városi győgszertára”.
Budapest, IV. Vaezi u. 34/50.

— O sticlă originală: cor. 2.50 fil. —
Să capătă în toate apotecile.

Concurs.

La subscrisul în cancelaria notarială află numai decît aplicare un practicant de notariu pe lîngă un salariu lunar de 60 corasne posticipative. Sunt preferiți cei absoluți de cursul administrativ.

Cugir, (Kudzsir) Oct. 21. 1906.

Procopiu Herlea,
notar com.

Candidat de avocat.

Am lipsă de un candidat de avocat român, cu praxă.

Dr. Ioan Papp, adv.
Brad.

CASĂ DE VÎNZARE sau de în chiriă

Casa din strada Castăului Nr. 17-a constatătoare din 3 odăi, cugnă, cămară, pivniță, șopru și grădină mare e de vînzare din mină libere sau de închiriă pe mai mulți ani!

Informații ma-aproape dă administrația acestei foi.

1-6

„ARDELEANA”

Institut de credit și economii, societate pe acții în Orăștie.

Capital social K 500.000.	Escontează cambii cu. . . 7%
Fond. de rez. K 420.000.	Credite de Co. curent și lomb. 7%
Totalul fond. K 920.000.	Imprum. ipot. simple. . 6—7%
Depuneri K 2,800.000.	Plătește ptr. depuneri . 4½—5%

P. T.

Să aduce la cunoștință publică, că „Ardeleana”, institut de credit și economii, societate pe acții în Orăștie pentru a veni în ajutorul clientelei sale mai îndepărtate și în general a populației agricole, a activat o filială în comuna Vințul-de-jos (strada promenăzii, nr. 73), care își va începe activitatea în 1 Noemvrie a. c.

În scopul nizuințelor sale filiala va cultiva toate acele afaceri de bancă ca și centrala și anume:

1. **Primește depuneri spre fructificare după cari plătește 5%** interese plus dare de venit. Depunerile să pot înainta în ori și ce zi direct sau prin poșta la adresa filialei. Sume până la 500 cor. să pot ridica ori și cînd fără abzicere, iar' dacă starea cassei permite filiala solvește la cerere sume ori-cît de mari.

2. **Acordă credite cambiale cu 7%** pe cambii comerciale, tot asemenea credite ieftine pe cambii cu caventi și obligațiuni cu chizeși. Cererile pentru astfel de credite să pot face verbal în localul filialei sau să pot înainta prin poșta. Rezolvirea lor să face astfel incît în ziua tîrgului de săptămîină (Miercuri) clienții să-și poată ridica împrumuturile votate. În cazuri urgente cererile să rezolvează imediat.

3. **Acordă împrumuturi hipotecare simple și cu anuități** în condițiunile cele mai favorabile. Dobînda acestor împrumuturi variază după calitatea și soiul ipoteci între 6—7%. Cele pe ipotca de pămînt sunt cele mai ieftine. Cererile să pot înainta direct sau prin poșta și au să conțină a) extrasul de cărți funduare, b) foaia de catastru și c) actul pe prețuire.

4. **Acordă credite pe lombard:** pe efecte și produse în condițiunile cele mai favorabile. Iar' ca să vină pe toate căile în serviciul creditului clasei agricole, va introduce în curînd și avanzurile pe vite.

Pentru orientarea clienților noștri, în localul filialei sunt zilnic afișate interesele ce să plătesc pentru depuneri și ce să iau pentru creditele de tot soiul. Tot asemenea pentru aceste din urmă sunt afișate tabele practic întocmite așa că clienții noștri să poată afla și controla interesele ce au să le plătească pentru împrumuturile ce le ridică, ori pentru regulările ce le fac.

În fine să aduce la cunoștință, că pentru a face și pe populațiunea mai săracă părtașe de binefacerile activității noastre, direcțiunea a decis să dea împrumuturi cît de mici, tot asemenea să primească depuneri chiar și în sumele cele mai neînsemnate.

Aducînd aceste la cunoștință Onor. noștri clienți și Onor. public din Vințul-de-jos și jur, rugîndu-ne să fim onorați cu încrederea tuturor, semnăm
Vințul-de-jos, la 15 Oct. 1906.

Cu toată stima

„ARDELEANA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII
FILIALA VINȚUL-DE-JOS.

P. T.

Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public, că mi-am deschis în Orăștie, în strada Tîrgului Nr. 7 (în casele hotelului „CORONA”) o

prăvălie de pielărie

cu totul modernă și bogat asortată, corăspunzînd deplin cerințelor timpului.

În urma praxei mele cîștigată prin serviciul de 12 ani în branșa asta, cum și în virtutea legăturilor mele cu firme mari și cu fabrici de rangul prim din țară și din străinătate, — mă aflu în acea poziție plăcută, că pot să servesc onoratului public totdeauna cu articli de pielărie de cea mai bună calitate, și pe lîngă prețurile cele mai favorabile, puțînd să cîștig deplina mulțumire a on. clientele.

Recomandînd prăvălia mea de piele în atențiunea onoratului public și cerîndu-și binevoitorul sprijin, — semnez

cu toată stima

6—12

Artemiu R. Brassai.

Lucrători de pădure.

La tăierea pădurii comunei Romos, p. u. Orăștie (Szászváros).

avem lipsă de 800 — 1200 lucrători

pe timp de 6—8 ani.

cari iau în acord făcîndul de stîngini pentru foc, pentru ars de cărbuni, taie și coboară trunchi de fag și să pricep la facerea jilipurilor de coastă.

La aceasta întreprindere are fiecare lucrător harnic prilej a-și cîștiga pe zi dela 3—4 coroane.

Articlii de mîncare, beuturi, scule de lucru și tot felul de ce au lipsă lucrătorii, să vînd cu prețuri ieftine la magazinul întreprinderii.

Romos, Octomvrie 1906.

GEORGE CUȘUTA & Comp.

Întreprindere de exploatat păduri.

3—